

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΕΜΛΙΚΑ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ
(ΑΡ. ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ 37991/12)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

6 Οκτωβρίου 2015

Αυτή η απόφαση θα γίνει οριστική υπό τις προϋποθέσεις άρθρου 44, παράγραφος 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Memlika κατά ΕΛΛΑΔΑΣ,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε επιτροπή αποτελούμενη από τους:

András Sajó, Πρόεδρο,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Erik Møse,

Dmitry Dedov, Δικαστές

Και από τον Søren Nielsen, γραμματέα του τμήματος,

Αφού συσκέφθηκε σε επιτροπή την 8η Σεπτεμβρίου 2015, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση η οποία υιοθετήθηκε αυτή την ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από μία προσφυγή (αρ. 37991/12) η οποία στέφεται κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας και της οποίας τέσσερις Αλβανοί υπήκοοι, οι Novrus Memlika, Leonora Memlika, Sebastian Memlika και Katerina Memlika («οι προσφεύγοντες») προσέφυγαν στο Δικαστήριο την 7η Ιουνίου 2012, δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από τον Κ. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗ-ΜΑΡΚΟΥ, Δικηγόρο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο της, τον **Κο Β. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟ**, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Ενημερωμένη για το δικαίωμα της να συμμετάσχει στη διαδικασία (άρθρο 36, παράγραφος 1 της Σύμβασης και άρθρο 44, παράγραφος 1 του Κανονισμού του Δικαστηρίου), η Αλβανική Κυβέρνηση δεν απάντησε.

3. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται παραβίαση των άρθρων 5, παράγραφος 1 και 8 της Σύμβασης καθώς και του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης, χωριστά και συνδυασμένα με το άρθρο 13 της Σύμβασης.

No F.092.22/6688

4. Στις 11 Σεπτεμβρίου 2012, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στη Κυβέρνηση. Όπως επιτρέπεται από το άρθρο 29, παράγραφος 1 της Σύμβασης, αποφασίστηκε επίσης ότι το τμήμα θα αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και της ουσίας της υπόθεσης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

Α. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγοντες γεννήθηκαν αντίστοιχα το 1968, 1978, 2000 και 2004 και διαμένουν στο Παναιτώλιο της Αιτωλοακαρνανίας.

6. Η προσφεύγουσα Leonora Memlika είναι η σύζυγος του προσφεύγοντος Novrus Memlika. Οι τρίτος και τέταρτη προσφεύγοντες είναι τα παιδιά των δύο πρώτων προσφευγόντων. Έχουν εγκατασταθεί όλοι στην Ελλάδα εδώ και δέκα χρόνια, τουλάχιστον. Ο πρώτος προσφεύγων παρουσίαζε εδώ και καιρό δερματολογικά προβλήματα για τα οποία είχε εξεταστεί επανειλημμένα από τους γιατρούς του Νοσοκομείου της πόλης των Ιωαννίνων και για τα οποία ακολουθούσε μία αγωγή.

7. Τον Μάρτιο του 2011, ένα γιατρός του Νοσοκομείου του Ρίου, στην Πάτρα, ο οποίος εξέτασε τον πρώτο προσφεύγοντα, συνέστησε στον τελευταίο να εξεταστεί από ένα δερματολόγο του Νοσοκομείου. Την 5η Μαΐου 2011, ο ενδιαφερόμενος πήγε στο Νοσοκομείο στο οποίο υποβλήθηκε σε εξέταση από τον Διευθυντή του Δερματολογικού Τμήματος, η οποία εξέταση συνίστατο σε αφαίρεση εκκρίσεων από τη μύτη και τ' αυτιά, βασισμένη στη μέθοδο λεγόμενη «χρώση του Ziehl-Neelsen». Την επομένη υπεβλήθη σε βιοψία.

8. Στις παρατηρήσεις του ενώπιον του Δικαστηρίου, ο πρώτος προσφεύγων δηλώνει ότι, εκείνη την ημέρα- δηλαδή στις 6 Μαΐου 2011- ο Διευθυντής του Δερματολογικού Τμήματος τον ενημέρωσε ότι είχε προσβληθεί από λέπρα (ή νόσο του Hansen) και του χορήγησε αμέσως ιατρική αγωγή, και ότι του ανακοίνωσε επίσης, ότι λόγω της μεταδοτικότητας αυτής της νόσου, έπρεπε να εισαχθεί στο Νοσοκομείο και να φέρει την οικογένεια του για εξετάσεις. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, αντιθέτως, ότι η αγωγή του προσφεύγοντος άρχισε στις 13 Μαΐου 2011 και όχι στις 6 Μαΐου δεδομένου ότι έπρεπε, σύμφωνα με την ίδια, να πραγματοποιηθούν κάποια ιατρικά τεστ στο πρώτο προσφεύγοντα για να εξακριβωθεί η απουσία αντένδειξης στη προτεινόμενη αγωγή και να φέρουν από το εξωτερικό (Ελβετία) το ένα από τα τρία φάρμακα, αναγκαία για την αγωγή αυτή.

No F.092.22/6688

9. Στις 16 Μαΐου 2011, οι τρεις άλλοι προσφεύγοντες εισήχθησαν στο Νοσοκομείο και υποβλήθηκαν σε τεστ ακόμη και διάγνωσης των συμπτωμάτων της ασθένειας. Στις 20 Μαΐου 2011, ο Διευθυντής του Δερματολογικού Τμήματος τους γνωστοποίησε ότι είχαν επίσης προσβληθεί από λέπρα.

10. Στις παρατηρήσεις της ενώπιον του Δικαστηρίου η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι η εισαγωγή των προσφευγόντων στο Νοσοκομείο είχε γίνει με δική τους πρωτοβουλία, ο νόμος επιβάλλει, σύμφωνα με την ίδια, την νοσηλεία μόνο προσώπων που είναι χωρίς κατοικία ή χωρίς οικονομικούς πόρους. Διευκρινίζει ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν είχαν τεθεί σε απομόνωση μέσα στο Νοσοκομείο και ότι τα δύο παιδιά είχαν τοποθετηθεί στο ίδιο δωμάτιο με τη μητέρα τους. Αναφέρει επίσης ότι οι γιατροί του Νοσοκομείου είχαν διαβεβαιώσει τους προσφεύγοντες ότι η εισαγωγή τους είχε ως σκοπό να επιβεβαιώσει ή να αποκλείσει τις υπόνοιες σχετικά με τη νόσο και να τους χορηγήσει μία αγωγή για προληπτικούς λόγους, ότι αυτοί οι γιατροί τους είχαν επίσης προειδοποιήσει για τον κίνδυνο ενδεχόμενων παρενεργειών και ότι οι προσφεύγοντες είχαν δώσει γραπτώς τη συγκατάθεση τους για να υποβληθούν στη προτεινόμενη θεραπεία.

11. Στις 20 Μαΐου 2011, πολλά άρθρα δημοσιεύθηκαν στον τύπο. Ερευνούσαν τέσσερις περιπτώσεις λέπρας στη περιοχή του Αγρινίου, εκ των οποίων δύο παιδιά που πηγαίνουν στη δημοτικό σχολείο της περιοχής. Κάποια άρθρα αναπαρήγαγαν δηλώσεις του Διευθυντή της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος και άλλα ανέφεραν ότι οι ασθενείς ήταν «παράνομοι μετανάστες», χαρακτηρίζοντας τους ως πληθυσμό που αποτελεί υγειονομικό κίνδυνο. Την ίδια μέρα, το τηλεοπτικό κανάλι MEGA ανέφερε στο κύριο δελτίο ειδήσεων του τη περίπτωση των προσφευγόντων. Ερωτηθείς από τους τελευταίους για την πηγή των πληροφοριών αυτών, ο Διευθυντής του Δερματολογικού Τμήματος τους απάντησε ότι επρόκειτο για το Υπουργείο Υγείας.

12. Στις παρατηρήσεις της ενώπιον του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση διαβεβαιώνει ότι κανένα από τα μέλη του Δερματολογικού Τμήματος του Νοσοκομείου δεν είχε ενημερώσει τα μέσα μαζικής επικοινωνίας για τη κατάσταση της υγείας των προσφευγόντων. Κατόπιν του ρεπορτάζ του τηλεοπτικού καναλιού MEGA και απαντώντας σε ερώτηση των ενδιαφερομένων επί του θέματος αυτού, οι γιατροί και ο Διευθυντής του Δερματολογικού Τμήματος δήλωσαν ότι καμία πληροφορία που να τους αφορά δεν είχε διαβιβασθεί στο τύπο.

No F.092.22/6688

13. Αρχής γινομένης από τις 21 Μαΐου 2011, η δεύτερη, η τρίτη και ο τέταρτος εκ των προσφευγόντων άρχισαν να παίρνουν τη προβλεπόμενη ιατρική αγωγή. Αυτή η αγωγή επέφερε αμέσως παρενέργειες στη τέταρτη προσφεύγουσα κυρίως ένα ποσοστό, αφύσικα χαμηλό, του αιματοκρίτη. Κατόπιν αγωγής με σίδηρο, αυτό το ποσοστό σταθεροποιήθηκε μέχρι την έξοδο της ενδιαφερόμενης από το Νοσοκομείο.

14. Στις 25 Μαΐου 2011, οι υγειονομικές αρχές της περιφέρειας της Αιτωλοακαρνανίας προέβησαν σε οπτική εξέταση των συμμαθητών του τρίτου και της τέταρτης εκ των προσφευγόντων καθώς και σε μέλη της οικογένειας για την οποία η δεύτερη προσφεύγουσα εργαζόταν ως οικιακή βοηθός ενημερώνοντας τους συγχρόνως ότι η εξέταση λάμβανε χώρα λόγω της προσβολής των προσφευγόντων από λέπρα. Σύμφωνα με τη Κυβέρνηση, οι αρχές ήταν υποχρεωμένες να προβούν στην εξέταση αυτή με βάση το άρθρο 1, παράγραφος 2 του Νόμου 1137/1981 σχετικά με τη νοσηλεία και τη κοινωνική προστασία των προσώπων που έχουν προσβληθεί από τη νόσο του Hansen λόγω του θετικού αποτελέσματος των τεστ ανίχνευσης για τους καταγγέλοντες.

15. Στις 2 Ιουνίου 2011, επιτράπηκε στους προσφεύγοντες να εγκαταλείψουν το Νοσοκομείο του Ρίο. Ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος τους ενημέρωσε ότι οι ανήλικοι προσφεύγοντες δεν πρέπει πλέον να πάνε στο σχολείο και ότι έπρεπε όλοι να πηγαίνουν στο Νοσοκομείο του Αγρινίου μία φορά την εβδομάδα για να υποβάλλονται σε εξετάσεις και να παίρνουν την αγωγή τους. Σε επιστολή με ημερομηνία της ίδιας μέρας και η οποία εστάλη στο διευθυντή του σχολείου όπου φοιτούσαν τα δύο παιδιά, ο διευθυντής της εν λόγω διεύθυνσης ανέφερε ότι «η φοίτηση των δύο μαθητών θα συνεχιζόταν αφού η επιτροπή που προβλέπεται στο άρθρο 8 του νόμου 1137/1981 γνωμοδοτήσει».

16. Σε απόφαση της 6^{ης} Ιουνίου 2011, αυτός ο ίδιος υπεύθυνος κάλεσε τους προσφεύγοντες να πραγματοποιούν εβδομαδιαίες αιμοληψίες στο Νοσοκομείο του Αγρινίου. Στην απόφαση αυτή, διευκρινίσθηκε ότι οι προσφεύγοντες δεν παρουσίαζαν κανένα κίνδυνο μετάδοσης νόσου για αυτούς που τους πλησίαζαν.

17. Στις 9 Ιουνίου 2011, ενώ οι προσφεύγοντες είχαν πάει στο Νοσοκομείο του Αγρινίου, ο διευθυντής της ανωτέρω αναφερόμενης διεύθυνσης τους ενημέρωσε ότι ένα νέο φάρμακο εναντίον της λέπρας διατίθετο στο Νοσοκομείο του Ρίο, στη Πάτρα και ότι έπρεπε να πάνε εκεί για να το προμηθευτούν. Οι προσφεύγοντες αρνήθηκαν να πάνε στο νοσοκομείο αυτό. Επιστρέφοντας στο σπίτι τους, δέχθηκαν στις 2.00 το απόγευμα την

No F.092.22/6688

επίσκεψη του διευθυντή αυτής της διεύθυνσης. Ο τελευταίος συνοδευόμενος από αστυνομικούς παρότρυνε τους μηνυτές να πάνε στο νοσοκομείο αυτό και τους προειδοποίησε ότι θα τους οδηγούσε ο ίδιος με τη βοήθεια της αστυνομίας σε περίπτωση άρνησης. Ωστόσο δεν εκτέλεσε αυτή τη τελευταία προειδοποίηση.

18. Καθώς η δεύτερη προσφεύγουσα παρουσίαζε σημάδια στο σώμα και από τις εξετάσεις στις οποίες υποβλήθηκε η ίδια στο Νοσοκομείο του Αγρινίου προέκυπταν οργανικές αλλοιώσεις στα νεφρά και στο ήπαρ, οι δύο πρώτοι προσφεύγοντες πήγαν με δική τους πρωτοβουλία στο Νοσοκομείο του Ρίο στις 15 Ιουνίου 2011. Οι νέες εξετάσεις που πραγματοποιήθηκαν στο Νοσοκομείο αυτό έδειξαν ότι αυτά τα προβλήματα είχαν ως προέλευση την ιατρική αγωγή η οποία είχε χορηγηθεί στη δεύτερη προσφεύγουσα. Οι αρχές του Νοσοκομείου προσπάθησαν να εισαγάγουν στο Νοσοκομείο τους ενδιαφερόμενους αλλά οι τελευταίοι εναντιώθηκαν και υπέγραψαν υπεύθυνη δήλωση αναφέροντας ότι εγκατέλειπαν το Νοσοκομείο εν γνώσει τους και παρά τις συστάσεις των γιατρών.

19. Στις 30 Ιουνίου 2011, ο πρώτος προσφεύγων πήγε στο Νοσοκομείο «Αγία Βαρβάρα» Δυτικής Αττικής, εξειδικευμένο στις λοιμώδεις νόσους, και το οποίο διαθέτει κέντρο θεραπείας προσώπων που έχουν προσβληθεί από τη νόσο του Hansen. Οι πρώτες κλινικές εξετάσεις που έγιναν από το διευθυντή της Δερματολογικής Κλινικής του νοσοκομείου αυτού φαινόταν να αποκλείουν ότι ο πρώτος προσφεύγων είχε πραγματικά προσβληθεί από την νόσο αυτή. Ωστόσο, λόγω της θετικής διάγνωσης που έγινε στο Νοσοκομείο του Ρίο, ο Διευθυντής του ανωτέρω Δερματολογικού Τμήματος ζήτησε επίσης μια βιοψία η οποία απέδειξε ότι ο ενδιαφερόμενος δεν υπέφερε από τη νόσο του Hansen. Συνέστησε λοιπόν στο τελευταίο και στην οικογένειά του να διακόψουν την αγωγή που ακολουθούσαν. Για τη στήριξη αυτής της σύστασης, διευκρίνισε ότι δεν μπορούσε να αμφισβητηθεί το αποτέλεσμα της βιοψίας λαμβάνοντας υπόψη πολλά στοιχεία κυρίως: Τον σπάνιο χαρακτήρα της νόσου και την ανυπαρξία γνωστών κρουσμάτων στη περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας, την απουσία προηγούμενης διάγνωσης από τους γιατρούς του Νοσοκομείου των Ιωαννίνων τους οποίους είχε επισκεφθεί στο παρελθόν ο πρώτος προσφεύγων, το γεγονός ότι τα δερματολογικά προβλήματα που παρουσίαζε ο τελευταίος εδώ και είκοσι χρόνια δεν είχαν καταστρέψει ιστούς της επιδερμίδας ενώ αυτό θα έπρεπε να παρουσιασθεί σε περίπτωση εκδήλωσης της νόσου, την αδυναμία υποχώρησης των συμπτωμάτων της νόσου με την ιατρική αγωγή που

No F.092.22/6688

χορηγήθηκε εδώ και ένα μήνα και μισό μόνο καθώς και ο μη αναγνωρισμένος χαρακτήρας της εξέτασης που βασίσθηκε στη «χρώση του Ziehl-Neelsen» επί της οποίας είχε στηριχθεί η διάγνωση του Νοσοκομείου του Ρίο ως μία κύρια μέθοδος για τη διάγνωση της νόσου του Hansen.

20. Στις παρατηρήσεις της ενώπιον του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση αμφισβητεί την επιστημονική ορθότητα της διάγνωσης που πραγματοποιήθηκε από το Διευθυντή του Δερματολογικού Τμήματος του Νοσοκομείου "Αγία Βαρβάρα" και στηρίζεται, από αυτή την άποψη, στην έκθεση που συντάχθηκε, με αίτηση της, από ένα καθηγητή δερματολογίας της Ιατρικής Σχολής Πατρών.

21. Στις 15 Ιουλίου 2011, ο πρώτος προσφεύγων κοινοποίησε τις προτάσεις του Νοσοκομείου "Αγία Βαρβάρα" στο Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Ζήτησε την άρση των μέτρων που είχαν επιβληθεί στην οικογένεια του και στον ίδιο, δηλαδή την υποβολή στην ιατρική αγωγή η οποία είχε παρενέργειες για την γυναίκα του και τη κόρη του καθώς και τον αποκλεισμό των παιδιών του από το σχολείο. Ζήτησε επίσης την αποκατάσταση της φήμης και της τιμής τους, τα οποία προσβλήθηκαν κατόπιν της δημοσίευσης των ανωτέρω άρθρων στο τύπο. Ο διευθυντής της εν λόγω διεύθυνσης αρνήθηκε να διατάξει τη παύση της εν λόγω αγωγής και διαβεβαίωσε ότι τα παιδιά δεν μπορούσαν να επιστρέψουν στο σχολείο από τη στιγμή που η προβλεπόμενη, από το άρθρο 8 του νόμου 1137/1981, επιτροπή, αλλά η οποία δεν είχε ακόμη συγκροτηθεί, δεν είχε εξετάσει το ζήτημα.

22. Ενώ η σχολική χρονιά ξεκίνησε στις αρχές Σεπτεμβρίου, στις 13 Οκτωβρίου 2011, ο δικηγόρος τον οποίο οι προσφεύγοντες είχαν προσλάβει προσέφυγε στο Υπουργείο Υγείας, στη Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, στη Διοίκηση Πελοποννήσου- Δυτικής Ελλάδας- Ιονίων Νήσων και στη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Αιτωλοακαρνανίας ασκώντας προσφυγή η οποία στηριζόταν στα άρθρα 2, παράγραφος 3 και 8 του Νόμου 1137/1981, με την οποία οι ενδιαφερόμενοι αμφισβητούσαν τη ιατρική διάγνωση που συντάχθηκε και ζητούσαν την άρση των περιοριστικών μέτρων καθώς και τη σύσταση της ανωτέρω αναφερόμενης επιτροπής.

23. Στις 11 Νοεμβρίου 2011, ο διευθυντής του σχολείου των ανήλικων προσφευγόντων ενημέρωσε τη διεύθυνση των τοπικών υπηρεσιών εκπαίδευσης ότι η δεύτερη προσφεύγουσα είχε απορρίψει τη πρόταση του να ορισθεί ένας δάσκαλος να δίνει μαθήματα κατ' οίκον στα παιδιά τους.

No F.092.22/6688

24. Στις 18 Νοεμβρίου 2011, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος ενημέρωσε τους προσφεύγοντες ότι δεν είχε εκδώσει καμία επίσημη απόφαση που να απαγορεύει στο τρίτο και στη τέταρτη εκ των προσφευγόντων να συνεχίσουν τη φοίτηση τους και ότι, κατά συνέπεια, η προσφυγή τους ήταν χωρίς αντικείμενο σχετικά με αυτή τη πτυχή των επίδικων μέτρων.

25. Στις 21 Νοεμβρίου 2011, το Υπουργείο Υγείας ενημέρωσε τους προσφεύγοντες ότι η επιτροπή που προβλέπει το άρθρο 8 του Νόμου 1137/1981 είχε συγκροτηθεί.

26. Στις 8 Δεκεμβρίου 2011, οι προσφεύγοντες εξετάστηκαν από τα μέλη της εν λόγω επιτροπής στο Νοσοκομείο "Ανδρέας Συγγρός". Αυτή η επιτροπή αποτελούμενη από το Καθηγητή της έδρας της δερματολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, από το Διευθυντή του Δερματολογικού Τμήματος του Νοσοκομείου "Αγία Βαρβάρα" και από ένα δερματολόγο γιατρό που είχαν επιλέξει οι καταγγέλλοντες, συμπέρανε ότι κανένας εξ αυτών δεν είχε προσβληθεί από τη νόσο του Hansen και δεν αποτελούσαν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.

27. Στις 9 Δεκεμβρίου 2011, η δεύτερη προσφεύγουσα έφερε τον τρίτο και τη τέταρτη εκ των προσφευγόντων στο σχολείο τους αλλά ο διευθυντής του σχολείου δήλωσε ότι δεν μπορούσε να τους δεχθεί από τη στιγμή που δεν είχε λάβει μέσω της διοικητικής οδού αντίγραφο της απόφασης της επιτροπής και πρόσθεσε ότι αυτή την απόφαση "την είχαν ζητήσει οι γονείς των μαθητών". Την ίδια μέρα, ο δικηγόρος των προσφευγόντων έγραψε στον εν λόγω διευθυντή προκειμένου να του κοινοποιήσει τα στοιχεία σχετικά με την απόφαση της επιτροπής και να τον παροτρύνει να ζητήσει, το συντομότερο δυνατόν, τη διαβίβαση αντιγράφου της εν λόγω απόφασης. Στις 12 Δεκεμβρίου 2011, ο τρίτος και η τέταρτη εκ των προσφευγόντων ξανάρχισαν τη φοίτηση τους.

28. Στις παρατηρήσεις τους ενώπιον του Δικαστηρίου, ο πρώτος και η δεύτερη εκ των προσφευγόντων οι οποίοι εργαζόταν, αντίστοιχα, ως οικοδόμος και οικιακή βοηθός, αναφέρουν ότι έχασαν τη δουλειά τους και δεν μπόρεσαν να βρουν άλλη. Διαβεβαιώνουν επίσης ότι, ακόμη και μετά την απόφαση της ανωτέρω αναφερόμενης επιτροπής, οι κάτοικοι του Παναιτωλίου είχαν αμφισβητήσει την καλή κατάσταση της υγείας τους και είχαν ζητήσει να δουν αυτή την απόφαση.

29. Τον Μάρτιο του 2015, η Κυβέρνηση ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι ο πρώτος προσφεύγων είχε αποβιώσει τον Φεβρουάριο του 2015 λόγω νεφρικής ανεπάρκειας, συχνή επιπλοκή των φορέων της νόσου Hansen που δεν λαμβάνουν τη κατάλληλη ιατρική

No F.092.22/6688

αγωγή. Ο θάνατος του πρώτου προσφεύγοντος επιβεβαιώθηκε από τους άλλους προσφεύγοντες σε επιστολή της 2ας Μαΐου 2015 γνωστοποιώντας την πρόθεση τους να συνεχίσουν τη προσφυγή εν ονόματι του.

II. ΤΟ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

30. Οι κατάλληλες διατάξεις, στη παρούσα υπόθεση, του άρθρου 20 του νόμου 3172/2003 σχετικά με την οργάνωση και τον εκσυγχρονισμό των Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας διαβάζονται ως ακολούθως:

A. 1. Σε περιπτώσεις εμφάνισης κινδύνου διάδοσης μεταδοτικού νοσήματος, η οποία ενδέχεται να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία, μπορεί να επιβάλλονται μέτρα στην είσοδο και τη διακίνηση προσώπων στη χώρα, με σκοπό τη διάγνωση και την αποτροπή της διάδοσης της νόσου.

2. Τα μέτρα αυτά συνίστανται:

(α) στην υποχρεωτική υποβολή σε κλινικό και εργαστηριακό ιατρικό έλεγχο, παρακολούθηση, εμβολιασμό, φαρμακευτική αγωγή και νοσηλεία προσώπων για τα οποία υπάρχουν εύλογες υπόνοιες ότι μπορεί να μεταδώσουν άμεσα ή έμμεσα τη νόσο,

(β) στον προσωρινό περιορισμό των ιδίων προσώπων υπό συνθήκες που αποτρέπουν τη συνάφεια με τρίτα πρόσωπα, από την οποία θα μπορούσε να προέλθει μετάδοση της νόσου, ιδίως ο περιορισμός σε κατάλληλο χώρο θεραπευτικού καταστήματος ή κατ' οίκον.

(...)

4. Τα αρμόδια για την επιβολή των μέτρων του παρόντος άρθρου όργανα μπορούν να ζητούν τη συνδρομή των αρμόδιων αρχών σε κάθε περίπτωση αντίστασης ή διατάραξης της τάξης από εκείνον που υποχρεούται να ανεχθεί τη λήψη του μέτρου.

5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Υγείας και Πρόνοιας, Δημόσιας Τάξης και Μεταφορών και Επικοινωνιών, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Κέντρου

Ειδικών Λοιμώξεων, εξειδικεύονται τα μέτρα του παρόντος άρθρου, ορίζονται τα αρμόδια όργανα και η διαδικασία επιβολής τους, οι χώροι και τα καταστήματα εκτέλεσής τους, καθορίζεται ο τρόπος γνωστοποίησης της απόφασης εφαρμογής των μέτρων αυτών κατά την επόμενη παράγραφο και ρυθμίζεται κάθε σχετική λεπτομέρεια.

6. Η εφαρμογή όλων ή ορισμένων από τα μέτρα του παρόντος άρθρου, αναλόγως της περιπτώσεως, διατάσσεται με απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας κάθε φορά που η εφαρμογή τους κρίνεται αναγκαία για την αποτροπή κινδύνων της δημόσιας υγείας. Η

No F.092.22/6688

διάρκεια ισχύος των μέτρων καθορίζεται με την απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας που διατάσσει την εφαρμογή τους και μπορεί να ανανεώνεται με όμοιο τρόπο. (...).

7. Κάθε πρόσωπο που θίγεται από τα μέτρα του παρόντος άρθρου έχει δικαίωμα να ασκήσει ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου της περιφέρειας, όπου λαμβάνεται το μέτρο, αντιρρήσεις κατά του μέτρου.

31. Τα άρθρα 2, 3, 8 και 11 του νόμου 1137/1981 σχετικά με τη νοσηλεία και τη κοινωνική προστασία των ατόμων που έχουν προσβληθεί από τη νόσο του Hansen προβλέπουν:

Άρθρο 2

" 1. Κάθε βέβαιη περίπτωση νόσου του Χάνσεν δηλώνεται υποχρεωτικά από τον ιατρό που εξέτασε τον ασθενή στις κατά τόπους αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες και παραπέμπεται σ' αυτές κάθε ύποπτο περιστατικό, για έλεγχο και επιβεβαίωση ή αποκλεισμό της νόσου.

(...)

3. Αν ο ασθενής ή η υγειονομική υπηρεσία αμφισβητεί την ορθότητα της διαγνώσεως γίνεται νέα ιατρική εξέταση του ασθενούς από κοινού από ένα Καθηγητή ή Υφηγητή της Δερματολογίας, από τον Επιστημονικό Διευθυντή του Κέντρου Χανσενικών και από ένα ιατρό της εκλογής του ενδιαφερομένου.

4. Οι Υγειονομικές και Διοικητικές Υπηρεσίες καθώς και οι ιατροί και το λοιπό νοσηλευτικό προσωπικό οφείλουν να τηρούν απόρρητο από τους μη υπηρεσιακούς παράγοντες την προσβολή ενός ατόμου από τη νόσο του Χάνσεν".

Άρθρο 3

" 1. Οι χανσενικοί ασθενείς νοσηλεύονται αποκλειστικά στα Δερματολογικά Κέντρα της χώρας ή στο Νοσοκομείο Λοιμωδών Νόσων κατά την ελεύθερη εκλογή τους. Η νοσηλεία των επικίνδυνων για τη δημόσια υγεία χανσενικών ασθενών στο Νοσοκομείο Λοιμωδών Νόσων είναι υποχρεωτική μόνον αν διάγουν βίο επαίτη ή αλήτη ή στερούνται οικογενειακής στέγης και οικονομικών πόρων.

2. Επιτρέπεται η κατ' οίκον νοσηλεία των χανσενικών ασθενών αν και κατά την κρίση της αρμόδιας υγειονομικής αρχής είναι δυνατή η διαβίωσή τους σε ιδιαίτερο δωμάτιο ολόκληρο το χρονικό διάστημα της αποβολής των ζώντων βακίλων.

(...)"

Άρθρο 8

" (...)

2. Οι ακίνδυνοι για τη δημόσια υγεία χανσενικοί ασθενείς μπορούν:

α) αν είναι μαθητές ή σπουδαστές ανωτέρων ή ανωτάτων Σχολών να συνεχίσουν τα μαθήματα ή τις σπουδές τους μαζί με άλλους μαθητές ή σπουδαστές,

β) αν είναι εργαζόμενοι να συνάπτουν κάθε είδους σύμβαση εξαρτημένης εργασίας και να ασκούν κάθε είδους επάγγελμα μετά από γνωμάτευση της κατά περίπτωση, τριμελούς Επιτροπής αποτελούμενης από τους καθηγητές Δερματολογίας, Μικροβιολογίας και Υγιεινής του Πανεπιστημίου Αθηνών (...).

Ο διορισμός των ανωτέρω Καθηγητών θα γίνεται με απόφαση του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών μετά από πρόταση της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών με τριετή θητεία.

Η ανωτέρω επιτροπή θα συνέρχεται μόνον όταν υπάρχει περίπτωση προς εξέταση αποθεραπευμένου χανσενικού ασθενούς με μέριμνα της Διευθύνσεως Δημόσιας Υγιεινής του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών, στην οποία θα προσφεύγει ο ενδιαφερόμενος. (...)"

Άρθρο 11

"1. Όποιος γνωρίζει ότι πάσχει από τη νόσο του Χάνσεν και δεν υποβάλλεται σε ενδεδειγμένη θεραπεία, τιμωρείται α) με υποχρεωτική εισαγωγή προς νοσηλεία και παραμονή μέχρι αποθεραπείας του στην Κλινική του Κέντρου Χανσενικών του Νοσοκομείου Λοιμωδών Νόσων, β) με στέρηση του δικαιώματος προσωρινής εξόδου της προβλεπόμενης στο άρθρο 4 παραγρ.2 και γ) με διακοπή επιδόματος θεραπείας."

32. Το άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα διαβάζεται ως ακολούθως:

Άρθρο 105

«Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του Δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που του έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη ή γενικό συμφέρον. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

33. Τα κατάλληλα άρθρα, στη παρούσα υπόθεση, του Αστικού Κώδικα, ορίζουν:

Άρθρο 57 - Δικαίωμα στην προσωπικότητα

" Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται

No F.092.22/6688

στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη.

Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται."

Άρθρο 932

" Σε περίπτωση αδικοπραξίας, ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που έπαθε προσβολή της υγείας, της τιμής ή της αγνείας του ή στερήθηκε την ελευθερία του. (...) "

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

I. ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΟΣ

34. Κατόπιν του θανάτου του πρώτου προσφεύγοντος, η σύζυγος του και τα παιδιά του, επίσης προσφεύγοντες, γνωστοποίησαν τη πρόθεση τους να συνεχίσουν τη προσφυγή εν ονόματι του. Υπό αυτές τις συνθήκες, σύμφωνα με τη νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, λαμβάνοντας υπόψη το θέμα της παρούσας υπόθεσης και το σύνολο των στοιχείων που διαθέτει, η χήρα και τα παιδιά του προσφεύγοντος έχουν έννομο συμφέρον να διατηρήσουν τη προσφυγή εν ονόματι του αποθανόντος. Επομένως τους αναγνωρίζει την ιδιότητα να υποκαταστήσουν στο εξής αυτόν τον προσφεύγοντα (Carrella κ. Ιταλίας, αρ. 33955/07, παράγραφος 51, 9 Σεπτεμβρίου 2014).

II. ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ

35. Οι προσφεύγοντες δηλώνουν ότι μία πρώτη κλινική εξέταση διέγινωσεν ότι ήταν φορέας της νόσου του Hansen και ότι, κατόπιν αυτής της εξέτασης, κρατήθηκαν σε Δημόσιο Νοσοκομείο και υποβλήθηκαν στη χορήγηση ιατρικής αγωγής. Υποστηρίζουν ότι αυτή η κατάσταση έδωσε αφορμή σε τέσσερις παραβιάσεις της Σύμβασης. Πρώτον, επικαλούμενοι το άρθρο 5 της Σύμβασης, οι ενδιαφερόμενοι κατηγορούν τις αρχές ότι τους κράτησαν μέσα και αυτό, σύμφωνα με τους ίδιους, χωρίς επιβεβαίωση διάγνωσης και αιτιολογημένης εκτελεστής διοικητικής πράξης, επιδεκτικής προσφυγής. Δεύτερον, στηριζόμενοι στο άρθρο 8 της Σύμβασης και στη σωματική βλάβη που υπέστησαν λόγω της ιατρικής τους αγωγής, διαμαρτύρονται για προσβολή της ιδιωτικής τους ζωής. Εκτιμούν επίσης ότι υπέστησαν κοινωνικό στιγματισμό στη πόλη τους κατόπιν, σύμφωνα με τους ίδιους, δημοσιοποιήσεων που έγιναν στα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τη

No F.092.22/6688

κατάσταση τους ως "λεπροί" από τις αρχές του Νοσοκομείου και της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας. Τρίτον, με βάση το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης, κατηγορούν τις αρχές ότι προέβησαν στον αποκλεισμό των τρίτου και της τέταρτης εκ των προσφευγόντων από το σχολείο τους για περισσότερο από έξι μήνες. Τέταρτον, με βάση το άρθρο 13 της Σύμβασης, διαμαρτύρονται για την απουσία πραγματικής προσφυγής στο ελληνικό δίκαιο για να ζητήσουν την άρση των ανωτέρω αναφερόμενων μέτρων ή την αντικατάστασή τους από άλλα διατακτικά μέτρα λιγότερο αυστηρά.

36. Η Κυβέρνηση επικαλείται, πρώτον, τη μη εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων. Υπογραμμίζει, γενικώς και όσο αφορά το σύνολο των αιτιάσεων τους, ότι οι προσφεύγοντες παρέλειψαν να χρησιμοποιήσουν τα ακόλουθα ένδικα μέσα: Την αγωγή αποζημίωσης που στηρίζεται στα άρθρα 57 και 932 του Αστικού Κώδικα και στο άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικα. Την μήνυση παρά τα ποινικά δικαστήρια που αποβλέπει στη προστασία της τιμής τους και της φήμης του καθώς και στην εξακρίβωση της ύπαρξης σωματικής βλάβης που υπέστησαν λόγω της ιατρικής αγωγής. Τη προσφυγή ενώπιον της ανωτέρω ειρημένης επιτροπής που προβλέπεται από τα άρθρα 2, παράγραφος 3 και 8 του Νόμου 1137/1981 προκειμένου να αμφισβητηθεί η ορθότητα της διάγνωσης. Τη διατύπωση ενστάσεων που προβλέπεται από το άρθρο 20, Α1, εδάφιο 7 του Νόμου 3172/2003 ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Δικαστηρίου. Την αναφορά στο Συνήγορο του Πολίτη.

37. Οι προσφεύγοντες ανταπαντούν ότι είχαν απομονωθεί στο Νοσοκομείο του Ρίο χωρίς την αρωγή δικηγόρου και αδυνατούσαν οικονομικά να ορίσουν ένα γιατρό προκειμένου να τους εκπροσωπήσει ενώπιον της επιτροπής που προβλέπεται στο άρθρο 8 του Νόμου 1139/1981. Αναφέρουν ότι, όταν ο πρώτος προσφεύγων διαγνώστηκε στο Νοσοκομείο "Αγία Βαρβάρα" ως μη φορέας της νόσου, ενημερώθηκαν αμέσως όλες οι αρμόδιες υπηρεσίες, αλλά μάταια διότι, σύμφωνα με τους ίδιους, δεν έγινε άρση των περιοριστικών μέτρων. Άλλωστε, υποστηρίζουν ότι δεν μπορούσαν να προσφύγουν στα διοικητικά δικαστήρια δεδομένου ότι, σύμφωνα με τους ίδιους, τα επίδικα μέτρα δεν στηριζόταν σε καμία εκτελεστή διοικητική πράξη. Εκτιμούν ότι αυτά τα μέτρα ήταν ένδικα μέσα εκ των πραγμάτων που επιβλήθηκαν από υπαλλήλους και δεν μπορούσαν να είναι το αντικείμενο καμίας προσφυγής ακύρωσης.

No F.092.22/6688

38. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο κανόνας της εξάντλησης των εσωτερικών ένδικων μέσων που διατυπώνεται στο άρθρο 35, παράγραφος 1 της Σύμβασης είναι, πριν ο προσφεύγων προσφύγει σε διεθνές δικαστήριο, πρέπει να δώσει τη δυνατότητα, στο υπεύθυνο Κράτος, να επανορθώσει τις επικαλούμενες παραβιάσεις με εσωτερικά ένδικα μέσα χρησιμοποιώντας τα δικαστικά μέσα που προσφέρει η εθνική νομοθεσία, αρκεί να αποδειχθούν αποτελεσματικά και επαρκή. Πράγματι, το άρθρο 35, παράγραφος 1 της Σύμβασης ορίζει μόνο την εξάντληση των ένδικων μέσων που αφορούν τις επικαλούμενες παραβιάσεις και συγχρόνως είναι διαθέσιμα και επαρκή. Αυτά τα ένδικα μέσα πρέπει να υπάρχουν σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στη πράξη χωρίς να τους λείπει η επιθυμητή αποτελεσματικότητα και προσβασιμότητα. Εναπόκειται στο εναγόμενο Κράτος να αποδείξει ότι αυτές οι απαιτήσεις πληρούνται (δείτε, μεταξύ πολλών άλλων, Chkhartishvili κ. Ελλάδος αρ. 22910/10, παράγραφος 47, 2 Μαΐου 2013).

39. Σχετικά με τα ένδικα μέσα που επικαλείται η Κυβέρνηση όσο αφορά τη μη εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι είναι αναποτελεσματικά ή μη προσαρμοσμένα στις επικαλούμενες παραβιάσεις του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης: Η αναφορά στο Συνήγορο του Πολίτη δεδομένου ότι οι συστάσεις του δεν είναι δεσμευτικές για τις αρχές, καθώς και η αγωγή αποζημίωσης, η ποινική αγωγή και η αναφορά στο διοικητικό δικαστή, δεδομένου ότι αυτά τα ένδικα μέσα δεν μπορούσαν να έχουν ως συνέπεια την άμεση επανέναρξη των μαθημάτων από το τρίτο και τη τέταρτη εκ των προσφευγόντων.

40. Παρατηρεί, αντιθέτως, ότι οι τελευταίοι έκαναν χρήση της δυνατότητας που προσφέρουν τα άρθρα 2, παράγραφος 3 και 8 του Νόμου 1137/1981 και στις 31 Οκτωβρίου 2011, άσκησαν, μέσω του δικηγόρου τους, διοικητική προσφυγή σε κάθε ενδιαφερόμενη δημόσια υπηρεσία με την οποία αμφισβητούσαν την ιατρική διάγνωση που συντάχθηκε και ζητούσαν την άρση των περιοριστικών μέτρων που τους βάραιναν. Όμως αυτή η προσφυγή δεν οδήγησε σε καμία επίσημη απάντηση εκ μέρους των δημοσίων υπηρεσιών, εκτός αυτής του Υπουργείου Υγείας η οποία ενημέρωσε τους προσφεύγοντες ότι η αρμόδια επιτροπή θα συγκροτείτο (παράγραφος 25 ανωτέρω) και αυτής του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος ενημερώνοντας τους ότι καμία επίσημη απόφαση δεν απαγόρευε στο τρίτο και στη τέταρτη εκ των προσφευγόντων να συνεχίσουν τη φοίτηση στους και, κατά συνέπεια, η προσφυγή

No F.092.22/6688

που αυτοί άσκησαν με βάση τα άρθρα 2, παράγραφος 3 και 8 του Νόμου 1137/1981 ήταν άνευ αντικειμένου όσο αφορά αυτή τη πτυχή των επίδικων μέτρων.

41. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν μπορεί κανείς να προσάψει στους προσφεύγοντες ότι δεν συμμορφώθηκαν με τις απαιτήσεις του κανόνα της εξάντλησης των εσωτερικών ένδικων μέσων όσο αφορά τόσο την αιτίαση τους που απορρέει από το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 όσο και αυτών σχετικά με τα άρθρα 5 και 8 της Σύμβασης.

42. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η προθεσμία των έξι μηνών που προβλέπεται από το άρθρο 35, παράγραφος 1 της Σύμβασης προσβλέπει στη διασφάλιση της νομικής ασφάλειας εγγυώντας ότι οι υποθέσεις που εγείρουν θέματα σχετικά με την Σύμβαση να μπορούν να εξετάζονται μέσα σε εύλογη προθεσμία και οι προηγούμενες αποφάσεις να μη μπορούν να αμφισβητούνται επ' αόριστον. Αυτός ο κανόνας σηματοδοτεί το χρονικό όριο του ελέγχου που πραγματοποιείται από τα όργανα της Σύμβασης και υποδεικνύει στους ιδιώτες όπως στις αρχές, την περίοδο πέρα της οποίας αυτός ο έλεγχος δεν μπορεί πλέον να ασκηθεί. Το Δικαστήριο δεν έχει λοιπόν τη δυνατότητα να μην εφαρμόσει το κανόνα των έξι μηνών μόνο με την αιτιολογία ότι μία Κυβέρνηση δεν προέβαλλε προκαταρκτική ένσταση η οποία στηρίζεται επάνω της (Walker κ. Ηνωμένου Βασιλείου (Δεκέμβριος), αρ. 34979/97, ΕΔΔΑ 2000-I). Κατά γενικό κανόνα, η προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει να ισχύει από την ημερομηνία της οριστικής απόφασης που επήλθε στο πλαίσιο της διαδικασίας εξάντλησης των εσωτερικών ένδικων μέσων. Ωστόσο, όταν είναι σαφές εκ των προτέρων ότι ο προσφεύγων δεν διαθέτει κανένα πραγματικό ένδικο μέσο, η προθεσμία των έξι μηνών αρχίζει να ισχύει από την ημερομηνία των καταγγελλθέντων πράξεων ή μέτρων, ή από την ημερομηνία που ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει γνώση αυτών ή υφίσταται τις συνέπειες ή τη ζημιά (Βαρνάβα και άλλοι κ. Τουρκίας (GC), αρ. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 και 16073/90, παράγραφοι 156-157, 18 Σεπτεμβρίου 2009).

43. Στη προκειμένη περίπτωση, όσο αφορά τις αιτιάσεις βάσει των άρθρων 5 και 8 της Σύμβασης σχετικά με τη νοσηλεία τους και την αγωγή τους, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, οι προσφεύγοντες εγκατέλειψαν το Νοσοκομείο στο οποίο ισχυρίζονται ότι κρατήθηκαν στις 2 Ιουνίου 2011, και ότι η αγωγή τους για την αρχικά διαγνωσθείσα νόσο τελείωσε στις 30 Ιουνίου 2011 όταν ο Διευθυντής του Δερματολογικού Τμήματος του Νοσοκομείου «Αγία Βαρβάρα» τους συνέστησε να τη διακόψουν. Επιπλέον, επιβεβαιώνει ότι οι προσφεύγοντες άσκησαν προσφυγή στις 7 Ιουνίου 2012, δηλαδή εκτός της προθεσμίας

No F.092.22/6688

των έξι μηνών που ορίζει το άρθρο 35, παράγραφος 1 της Σύμβασης. Εκτιμά ότι ισχύει το ίδιο για τη δεύτερη αιτίαση σχετικά με το άρθρο 8 της Σύμβασης που αφορά τη δημοσιοποίηση πληροφοριών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αφού η δημοσίευση των άρθρων του τύπου αποκαλύπτοντας στο ευρύ κοινό τη περίπτωση των προσφευγόντων καθώς και η μετάδοση του επίδικου ρεπορτάζ στο τηλεοπτικό κανάλι MEGA ανέρχονται στις 20 Μαΐου 2011.

44. Προκύπτει ότι το μέρος της προσφυγής σχετικά με τις αιτιάσεις των άρθρων 5 και 8 της Σύμβασης, καθώς και η αιτίαση που απορρέει από το άρθρο 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με τα άρθρα αυτά, πρέπει να απορριφθεί για μη τήρηση της προθεσμίας των έξι μηνών.

45. Αντιθέτως, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο τρίτος και η τέταρτη εκ των προσφευγόντων επέστρεψαν στο σχολείο στις 12 Δεκεμβρίου 2011, δηλαδή, λιγότερο από έξι μήνες πριν την αναφορά της από τους καταγγέλλοντες. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, εκτιμά ότι αυτό το μέρος της προσφυγής που αφορά την επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου 1 ασκήθηκε μέσα σε προθεσμία έξι μηνών που προβλέπεται από το άρθρο 35, παράγραφος 1 της Σύμβασης.

46. Το Δικαστήριο, διαπιστώνοντας ότι αυτή η αιτίαση δεν είναι προφανώς αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35, παράγραφος 3 α) της Σύμβασης και ότι δεν αντιτίθεται σε κανένα άλλο λόγο απαράδεκτου, τη κηρύσσει παραδεκτή.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 2 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ, ΧΩΡΙΣΤΑ ΚΑΙ ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ.

47. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται ότι ο αποκλεισμός του τρίτου και της τέταρτης εκ των προσφευγόντων από το σχολείο για τις ανάγκες αγωγής που στηρίζεται σε λάθος διάγνωση, σύμφωνα με τους ίδιους, πρόσβαλλε το δικαίωμα τους στην εκπαίδευση που κατοχυρώνεται από το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης. Διαμαρτύρονται επίσης ότι δεν διέθεταν πραγματικό ένδικο μέσο, όπως το απαιτεί το άρθρο 13 της Σύμβασης, μέσα από το οποίο θα μπορούσαν να διατυπώσουν την αιτίαση τους για την κακή εκτίμηση του ανωτέρω αναφερόμενου άρθρου. Αυτά τα άρθρα ορίζουν:

Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης

No F.092.22/6688

« Ουδείς δύναται να στερηθή του δικαιώματος όπως εκπαιδευθή. Παν Κράτος εν τη ασκήσει των αναλαμβανομένων υπ' αυτού καθηκόντων επί του πεδίου της μορφώσεως και της εκπαιδεύσεως θα σέβεται το δικαίωμα των γονέων όπως εξασφαλίζωσι την μόρφωσιν και εκπαιδεύσιν ταύτην συμφώνως προς τας ιδίας αυτών θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις.»

Άρθρον 13 της Σύμβασης

«Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερία παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και άν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων του.»

48. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσωρινός αποκλεισμός του τρίτου και της τέταρτης εκ των προσφευγόντων από το σχολείο ήταν νόμιμος και αναγκαίος, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 20 του νόμου 3172/2003 και των άρθρων 3 και 8 του νόμου 1371/1981 προκειμένου να προστατευθεί η υγεία των συμμαθητών τους και του εκπαιδευτικού προσωπικού. Διαβεβαιώνει επίσης ότι η δεύτερη προσφεύγουσα απέρριψε τη προσφορά του Διευθυντή του Σχολείου να ορίσει ένα δάσκαλο για να κάνει μαθήματα κατ' οίκον στα αποκλεισμένα παιδιά.

49. Οι καταγγέλλοντες υποστηρίζουν ότι ο αποκλεισμός de facto (εκ των πραγμάτων) του τρίτου και της τέταρτης εκ των προσφευγόντων από το σχολείο ήταν αυθαίρετη και δεν δικαιολογείται νομικά. Διαβεβαιώνουν ότι οι αρχές δεν τους πρότειναν ποτέ τον διορισμό ενός δασκάλου για να κάνει μαθήματα κατ' οίκον στα αποκλεισμένα παιδιά. Προσθέτουν ότι η Κυβέρνηση δεν παρέχει κανένα έγγραφο, ικανό να αποδείξει ότι ο Διευθυντής των Τοπικών Υπηρεσιών Εκπαίδευσης ή το Υπουργείο Παιδείας είχαν συναινέσει σε παρόμοιο διορισμό. Άλλωστε, αναφέρουν ότι δεν θα ήταν σε θέση να αρνηθούν μία τέτοια πρόταση λόγω της εμβέλειας της υποχρέωσης του Κράτους, η οποία βαρύνει επίσης τους γονείς, να διασφαλίζει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση των παιδιών.

50. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με τη πάγια Νομολογία του, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, όπως προβλέπεται στη πρώτη φράση του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης, εγγυάται σε οποιοδήποτε πρόσωπο που εμπίπτει στη δικαιοδοσία των Συμβαλλομένων Κρατών «δικαίωμα πρόσβασης στα εκπαιδευτικά ιδρύματα που υπάρχουν μία δεδομένη στιγμή», η πρόσβαση σ' αυτά αποτελεί ένα μέρος μόνο αυτού του θεμελιώδους δικαιώματος (Υπόθεση «σχετική με κάποιες πτυχές της γλώσσας στην

No F.092.22/6688

εκπαίδευση στο Βέλγιο» κ. Βελγίου, 23 Ιουλίου 1968, παράγραφοι 3-5, σειρά Α αρ. 6, Kjeldsen, Busk Madsen et Pedersen κ. Δανίας, 7 Δεκεμβρίου 1976, παράγραφος 52, σειρά Α αρ. 23, Leyla Şahin κ. Τουρκίας (GC), αρ. 44774/98, παράγραφος 152, ΕΔΔΑ 2005-XI, Oršuš και άλλοι, ανωτέρω αναφερόμενη, παράγραφος 146, και Catan και άλλοι κ. Δημοκρατίας της Μολδαβίας και Ρωσίας (GC), αρ. 43370/04, 8252/05 και 18454/06, παράγραφος 137, ΕΔΔΑ 2012). Αν και σημαντικό, το δικαίωμα αυτό δεν είναι απόλυτο. Μπορεί να οδηγήσει σε σιωπηρώς αποδεκτούς περιορισμούς επειδή «ζητά, ως εκ της φύσεως του, ρύθμιση από το Κράτος». Βεβαίως κανόνες που διέπουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να ποικίλουν με τη πάροδο του χρόνου, ανάλογα, μεταξύ άλλων, με τις ανάγκες και τους πόρους της κοινότητας καθώς και με τις ιδιαιτερότητες εκπαίδευσης διαφόρων επιπέδων. Συνεπώς, οι εθνικές αρχές έχουν στο θέμα ένα ορισμένο περιθώριο αξιολόγησης, αλλά εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί οριστικά για τη τήρηση των απαιτήσεων της Σύμβασης. Προκειμένου να βεβαιωθεί ότι οι περιορισμοί που εφαρμόζονται δεν μειώνουν το δικαίωμα περί του οποίου πρόκειται σε σημείο που να το προσβάλλουν στην ίδια την υπόσταση του και να το στερούν από την αποτελεσματικότητά του, το Δικαστήριο πρέπει να πειστεί ότι αυτοί είναι αναμενόμενοι για τον πολίτη που επιζητεί έννομη προστασία και αποβλέπουν σε θεμιτό σκοπό. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα άρθρα 8 έως 11 της Σύμβασης, δεν δεσμεύεται από ένα διεξοδικό κατάλογο των «νόμιμων σκοπών» στο πεδίο του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου 1 (δείτε, *mutatis mutandis*, Podkolzina κ. Λετονίας, αρ. 46726/99, παράγραφος 36, ΕΔΔΑ 2002-II). Επιπλέον, παρόμοιος περιορισμός δεν συμβιβάζεται με το εν λόγω άρθρο μόνο εάν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν και του αποβλεπόμενου σκοπού (Leyla Şahin, ανωτέρω, παράγραφος 154 και Ali κ. Ηνωμένου Βασιλείου, αρ. 40385/06, παράγραφος 53, 11 Ιανουαρίου 2011).

51. Στη προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι οι ανήλικοι προσφεύγοντες, ηλικίας την εποχή εκείνη 11 και 7 ετών, αποκλείστηκαν από το δημοτικό τους σχολείο από τις 2 Ιουνίου έως τις 12 Δεκεμβρίου 2011. Ως εκ τούτου δεν μπόρεσαν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα τους για περισσότερο από τρεις μήνες αρχής γινομένης από τη σχολική έναρξη του 2011. Ο αποκλεισμός που ανήγγειλαν οι αρχές στηριζόταν στις διατάξεις του άρθρου 20 του Νόμου 3172/2003 και των άρθρων 3 και 8 του Νόμου 1371/1981. Ήταν λοιπόν νόμιμος και αναμενόμενος.

No F.092.22/6688

52. Άλλωστε, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στις 2 Ιουνίου 2011, ημερομηνία κατά την οποία επιτράπηκε στους προσφεύγοντες να εγκαταλείψουν το Νοσοκομείο του Ρίο, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος έστειλε στο διευθυντή του ανωτέρω ονομαζόμενου σχολείου μία επιστολή στην οποία διευκρίνιζε ότι η φοίτηση των ανήλικων προσφευγόντων θα συνεχιζόταν μόνο μετά από γνωμοδότηση της επιτροπής που προβλέπεται στο άρθρο 8 του Νόμου 1137/1981. Διαπιστώνει ότι ο ίδιος αυτός υπεύθυνος επανέλαβε τη θέση του, στις 15 Ιουλίου 2011, αφού οι προσφεύγοντες του κοινοποίησαν τα αποτελέσματα των τεστ στα οποία υποβλήθηκαν στο Νοσοκομείο «Αγία Βαρβάρα», τα οποία αμφισβητεί η Κυβέρνηση, και ζήτησαν την άρση των επίδικων μέτρων. Σημειώνει επίσης ότι η ανωτέρω αναφερόμενη επιτροπή δεν είχε συγκροτηθεί ούτε τη πρώτη αλλά ούτε τη δεύτερη ημερομηνία.

53. Επιπλέον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στις 18 Νοεμβρίου 2011, παρά τη θέση του σύμφωνα με την οποία η φοίτηση των ανήλικων προσφευγόντων δεν ήταν δυνατή πριν την εξέταση της κατάστασης της υγείας τους από την εν λόγω επιτροπή, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας ενημέρωσε τους καταγγέλλοντες ότι δεν είχε πάρει καμία επίσημη απόφαση που να απαγορεύει τη συνέχιση της φοίτησης του τρίτου και της τέταρτης εκ των προσφευγόντων.

54. Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η επιτροπή περί της οποίας πρόκειται, δεν συγκροτήθηκε παρά μόνο στις 21 Νοεμβρίου 2011. Συνήλθε στις 8 Δεκεμβρίου 2011 και κατέληξε ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν προσβληθεί από τη νόσο Hansen και δεν αποτελούσαν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία. Η διαβίβαση αντιγράφου αυτής της επιτροπής μέσω διοικητικής οδού έλαβε χώρα στις 12 Δεκεμβρίου 2011, ημερομηνία κατά την οποία ο τρίτος και η τέταρτη προσφεύγοντες μπόρεσαν να συνέχισουν τη φοίτηση τους.

55. Ενόψει των περιστάσεων της παρούσας απόφασης, το Δικαστήριο έχει συναίσθηση της αναγκαιότητας για τις αρχές που είναι επιφορτισμένες με τη προστασία της δημόσιας υγείας να πάρουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να βεβαιωθούν ότι μία νόσος τόσο σοβαρή και μεταδοτική όπως η εν λόγω στη προκειμένη περίπτωση παύει να έχει τις συνέπειες της και να αποφευχθεί έτσι κάθε κίνδυνο μετάδοσης νόσου. Συνεπώς το επίδικο μέτρο επεδίωκε ένα νόμιμο σκοπό: Τη προστασία της υγείας των παιδιών και των εκπαιδευτικών του σχολείου. Το Δικαστήριο εκτιμά, ωστόσο, ότι προκειμένου να τηρηθεί η αναλογικότητα μεταξύ της προστασίας των συμφερόντων του συνόλου και αυτή του συμφέροντος των ατόμων που υποβλήθηκαν σε τέτοια μέτρα τα οποία μπορούν να έχουν,

No F.092.22/6688

από τη φύση τους, σοβαρές συνέπειες στη ζωή των τελευταίων, οι αρχές είναι υποχρεωμένες να επιδείξουν ζήλο και ταχύτητα στη διαχείριση αυτών των μέτρων. Εκτιμά ότι αρμόζει να φροντίσουν ώστε μέτρα ιδιαίτερα περιοριστικά και εξαναγκαστικά να διατηρηθούν μόνο κατά την χρονική περίοδο που είναι απολύτως απαραίτητη για το σκοπό για τον οποίο ελήφθησαν και να αρθούν μόλις ο λόγος για τον οποίο επιβλήθηκαν θα έχει παύσει να υπάρχει.

56. Αυτές οι εκτιμήσεις είναι ιδιαίτερα εμφανείς σε μία περίπτωση όπως αυτή της παρούσας υπόθεσης. Στη προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η αρχική διάγνωση που έγινε στο Νοσοκομείο του Ρίο δικαιολογούσε την κλινική εξέταση των τρίτου και τέταρτης εκ των προσφευγόντων, και άρα, την υποχρεωτική απουσία τους από το σχολείο για κάποια περίοδο. Από αυτή την άποψη, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, στην απόφαση του με ημερομηνία 6 Ιουνίου 2011, ενώ είχε επιτραπεί στους προσφεύγοντες να εγκαταλείψουν το Νοσοκομείο στις 2 Ιουνίου 2011, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος διευκρίνιζε ότι αυτοί δεν κινδύνευαν πλέον να μολύνουν αυτούς που τους πλησίαζαν. Παρατηρεί ωστόσο, ότι δύο φορές, πρώτον στις 2 Ιουνίου, και κυρίως στις 15 Ιουνίου 2011, μετά τη διάγνωση του Νοσοκομείου που είναι εξειδικευμένο στη θεραπεία της νόσου του Hansen, ο ίδιος αυτός προϊστάμενος είχε υποβάλλει τη συνέχιση των μαθημάτων των δύο ανηλίκων προσφευγόντων στην απόφαση της ανωτέρω ειρημένης επιτροπής ενώ η τελευταία δεν είχε ακόμη συγκροτηθεί. Διαπιστώνει επίσης ότι, παρά την συνέχιση των μαθημάτων αρχές Σεπτεμβρίου και τα διαβήματα των προσφευγόντων να επιταχύνουν τη διαδικασία, η εν λόγω επιτροπή δεν συγκροτήθηκε παρά μόνο στις 21 Νοεμβρίου 2011 και δεν προέβη στην εξέταση των προσφευγόντων παρά μόνο στις 8 Δεκεμβρίου 2011.

57. Κατά τη γνώμη του Δικαστηρίου, μία τέτοια καθυστέρηση στην εφαρμογή της διαδικασίας η οποία έπρεπε να καταλήξει σε οριστική απόφαση για την εφαρμογή των μέτρων που έχουν σοβαρή συνέπεια στη ζωή των προσφευγόντων- κυρίως στη φοίτηση των δύο παιδιών- δεν ήταν, υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης, αναλογική με τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό. Συνεπώς, το επίδικο μέτρο δεν εκτίμησε σωστά το δικαίωμα των ανηλίκων προσφευγόντων στην εκπαίδευση, ιδίως όσο αφορά τη πρόσβαση στο σχολείο τους. Υπήρξε λοιπόν παραβίαση του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης.

No F.092.22/6688

58. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό το συμπέρασμα, το Δικαστήριο δεν θεωρεί αναγκαίο να εξετάσει χωριστά την αιτίαση που προκύπτει από αυτό το άρθρο συνδυασμένο με το άρθρο 13 της Σύμβασης.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

59. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

« Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση. ».

A. Ζημιές

60. Ο πρώτος και η δεύτερη εκ των προσφευγόντων ζητούν το συνολικό ποσό των 22.993,37 Ευρώ ως υλική βλάβη που λένε ότι υπέστησαν λόγω της απώλειας της αντίστοιχης απασχόλησης των και της μείωσης των εισοδημάτων τους κατά την περίοδο που αντιστοιχεί στη νοσηλεία τους. Ζητούν επίσης 20.000,00 Ευρώ ο καθένας ως ηθική βλάβη. Σχετικά με τον τρίτο και τη τέταρτη εκ των προσφευγόντων, ζητούν 30.000,00 Ευρώ ο καθένας για ηθική βλάβη. Οι προσφεύγοντες διευκρινίζουν επιπλέον ότι δεν διαθέτουν τραπεζικό λογαριασμό και καλούν το Δικαστήριο να αποφανθεί για τη καταβολή των χορηγηθέντων, από το ίδιο, ποσών, απευθείας στο δικηγόρο τους.

61. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η απώλεια των εισοδημάτων του πρώτου και της δεύτερης εκ των προσφευγόντων είναι η συνέπεια της μεγάλης οικονομικής κρίσης που γνωρίζει η Ελλάδα. Σχετικά με τη ηθική βλάβη, εκτιμά ότι η διαπίστωση παραβίασης θα αποτελούσε επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

62. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι κατέληξε μόνο στη διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης λόγω του διαρκή αποκλεισμού του τρίτου και της τέταρτης εκ των προσφευγόντων από το σχολείο τους. Εκτιμά, συνεπώς, ότι συντρέχει λόγος να χορηγηθεί στους δεύτερη, τρίτο και τέταρτη εκ των προσφευγόντων το ποσό των 5.000,00 Ευρώ για ηθική βλάβη.

B. Έξοδα και δαπάνες

63. Οι προσφεύγοντες ζητούν επίσης 3.920,00 Ευρώ ως έξοδα και δαπάνες. Αυτό το ποσό περιλαμβάνει τις αμοιβές του δικηγόρου για τη διαδικασία, τα έξοδα στα οποία αυτοί

No F.092.22/6688

υποβλήθηκαν με την ευκαιρία διαφόρων ενεργειών που έγιναν στα νοσοκομεία και ενώπιον της επιτροπής που συγκροτήθηκε με το νόμο 1137/1981.

64. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι ο αριθμός ωρών εργασίας που αναφέρεται είναι υψηλός γι' αυτό το τύπο υποθέσεων και υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν υποβάλλουν κανένα δικαιολογητικό.

65. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του, ένας προσφεύγων μπορεί να έχει την επιστροφή των εξόδων και δαπανών του μόνο στο μέτρο που αποδεικνύεται η πραγματικότητα τους, η αναγκαιότητα τους και ο εύλογος χαρακτήρας του ποσοστού τους. Υπενθυμίζει επιπλέον ότι έχει αποφασίσει, σε κάποιες περιπτώσεις, να καταβάλλει απευθείας το ποσό που χορηγείται για έξοδα και δαπάνες στο λογαριασμό των εκπροσώπων των προσφευγόντων (δείτε μεταξύ άλλων, Cobzaru κ. Ρουμανίας, αρ. 48254/99, 4 Μαρτίου 2008, Stoica κ. Ρουμανίας, αρ. 42722/02, 16 Δεκεμβρίου 2008, Rupa κ. Ρουμανίας, αρ. 58478/00, 2 Απριλίου 2009, Gavril Georgiev κ. Βουλγαρίας, αρ. 31211/03, 2 Απριλίου 2009, Βίχος κ. Ελλάδος, αρ. 34692/08, 10 Φεβρουαρίου 2011, Δήμητρας και άλλοι κ. Ελλάδος (αρ. 2), αρ. 34207/08 και 6365/09, 3 Νοεμβρίου 2011, και Λαβίδα και άλλοι κ. Ελλάδος, αρ. 7973/10, 30 Μαΐου 2013).

66. Στη περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες προσκομίζουν συμφωνίες που συμφωνήθηκαν μεταξύ αυτών και του δικηγόρου τους, υπογεγραμμένες από τους δύο συμβαλλόμενους και που ορίζουν τους όρους αμοιβής του εν λόγω δικηγόρου. Ο τελευταίος προσκομίζει μία λεπτομερή λίστα εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν στο στάδιο των διαφόρων διαδικασιών. Δεδομένου ότι τα διαβήματα που αναφέρουν οι προσφεύγοντες στην αίτηση τους ως έξοδα και δαπάνες, τα οποία ανέλαβαν ενώπιον των νοσοκομείων, του διευθυντή του σχολείου των ανήλικων προσφευγόντων και της ανωτέρω επιτροπής, αποσκοπούσαν στην άρση των περιοριστικών μέτρων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει επίσης να δώσουν αφορμή σε επιστροφή χρημάτων επιπλέον από τα έξοδα σχετικά με τη διαδικασία που άρχισαν ενώπιον του. Αποφαίνοντας με βάση τις προσκομιζόμενες παρατηρήσεις, εκτιμά δίκαιο να χορηγηθεί στους προσφεύγοντες, από κοινού, το ποσό των 2.000,00 Ευρώ, να καταβληθεί στο τραπεζικό λογαριασμό του Δικηγόρου Φαρμακίδη-Μάρκου.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

No F.092.22/6688

32. Το Δικαστήριο κρίνει κατάλληλο να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρία τοις εκατό.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΑ

1. Κηρύσσει την προσφυγή παραδεκτή σχετικά με τις αιτιάσεις που προκύπτουν από το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης, μόνο και συνδυασμένο με το άρθρο 13 της Σύμβασης, και απαράδεκτη για τα επιπλέον.

2. Κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης.

3. Κρίνει ότι δεν συντρέχει λόγος εξέτασης της αιτίας που προκύπτει από το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 1 της Σύμβασης, συνδυασμένο με το άρθρο 13 της Σύμβασης.

4. Ορίζει ότι

α) Το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλλει στους δεύτερη, τρίτο και τέταρτη εκ των προσφευγόντων, μέσα στους τρεις (3) μήνες, αρχής γινομένης από την ημέρα που η απόφαση θα γίνει οριστική, σύμφωνα με το άρθρο 44, παράγραφος 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:

i. Πέντε χιλιάδες Ευρώ (5.000,00 Ευρώ), επιπλέον κάθε άλλο ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος για ηθική βλάβη.

ii. Δύο χιλιάδες Ευρώ (2.000,00 Ευρώ), επιπλέον κάθε άλλο ποσό που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από τους προσφεύγοντες για έξοδα και δαπάνες, να καταβληθούν στο τραπεζικό λογαριασμό του εκπροσώπου τους.

β) Αρχής γινομένης από την λήξη της εν λόγω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, αυτά τα ποσά θα προσαυξηθούν με απλό τόκο σε επιτόκιο ίσο με αυτό της οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρία τοις εκατό.

5. Απορρίπτει την αίτηση δίκαιης ικανοποίησης για τα επιπλέον.

Συνετάγη στη Γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε γραπτώς την 6η Οκτωβρίου 2015, σε εφαρμογή του άρθρου 77, παράγραφοι 2 και 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

Υπογραφή Søren Nielsen Γραμματέας	Υπογραφή András Sajó Πρόεδρος
---	-------------------------------------

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο γαλλικό υπηρεσιακό έγγραφο.

Αθήνα, 17-11-2015

Η μεταφράστρια Γ. ΠΑΛΛΑ